

Škola, učiteľ: Ako to vidím ja.

Tento text venujem dvom učiteľom, ktorí v mojom živote zanechali podstatnú stopu. Text venujem pani profesorky Králikovej z Gymnázia v Prievidzi a pánovi profesorovi Liborovi Mickovi z Bojníc.

Priatelia, dnes to nebude primárne o Waldorfe.

Dáme si trochu pauzu, aby sme sa v tých vriacich vášňach na blogu neutopili, prípadne, aby sme sa tu nakoniec aj náhodou „nepobili“.

Je to môj školský – najmä gymnaziálny – príbeh.

Úvod:

Vždy som bola dobrá žiačka. Prevažne samé jednotky od hora až dole. Pomyslíte si, čo teda vlastne vymýšľam s Waldorfm. Čo mám „proti“ bežnej škole? Ved', som sa vlastne mala dobre: dobré známky, „žiadne“ problémy v škole ani doma.

Keď si vybavím spomienky na školu, necítim **NIČ**. Mám pocit do veľkej miery premárneného času a nevyužitých možností.

Základná škola.

Keď som bola malá, v treťom ročníku na základnej škole, zistila som, že „dobre sa učiť“, čo sa vtedy rovnalo situácii „mať dobré známky“ pre mňa nebol žiaden problém. Zistila som to pri Vlastivede. Mala som vtedy 9 rokov a bolo to prvé učenie, ktoré si pamätám, ako učenie sa uceleného textu. Bolo to o Prahe a o Vltave. Viem, že keď som si ten text vtedy čítala, rozmýšľala som nad tým, ako sa to vlastne mám naučiť. Nikto mi vtedy nepovedal, čo znamená naučiť sa na domácu úlohu to, čo bolo v učebnici o Prahe a Vltave napísané, tak som sa celý ten text naučila naspamäť. A zistila som, že učiť sa naspamäť pre mňa nebolo nič ťažké. Práve naopak. Išlo to veľmi rýchlo, rozmýšľať som pri tom veľmi nemusela a v škole, u učiteľky, to malo vždy veľký úspech. Časom, ako som rástla, som zistila, že sa nemusím učiť celý text, že stačí len to hlavné a podstatné. To bolo v čase, keď som už vedela rozlíšiť, čo je podstatné a čo menej. S učivom a so známkami som teda na ZŠ naozaj nemala problém.

Rozmýšľam, čo vo mne zanechala základná škola - 8 rokov, denne do 4-7 vyučovacích hodín? Aká stopa po nej zostala? Aká stopa po nej mohla zostať? Keď si položím túto otázku, keď si ten čas predstavujem, vnímam ho, opäť sa ho snažím precítiť, **necítim nič**. Škola, známky, učenie. **Nič**. Žeby to bola zlá pamäťová stopa? Nemyslím.

Myšlienka, pri ktorej v spojitosti s týmto obdobím naozaj niečo živé cítim, je myšlienka spojená s mojimi kamarátkami, so školou nie. Nás, Husákových detí, bolo ako smetí, takže som mala niekoľko super kamošiek: Soňu zo školy a z domu Katku, Evu, Stašu, Zuzku, Beatu a s týmito babami sme robili fakt skvelé veci. Chlapcov som sa v tom čase dosť hanbila, tí vstúpili so môjho životného príbehu podstatne neskôr.

Gymnázálne štúdium

Od Gymnázia očakávam, že **od študenta bude očakávať** dve základné veci:

- že bude štyri roky riadne makat', aby získal kvalitné všeobecné vzdelanie

-že bude mať premyslený vlastný názor, ktorý bude vedieť vyargumentovať, že si bude stáť za tým čo cíti a považuje za správne

Od samotného gymnázia očakávam, že:

- umožní študentovi byť samým sebou a bude ho k tomu viesť (čo v dialógu znamená aj nepr. rešpektovať také niečo ako Neviem, Nerozumiem, Takto to cítim – ak to povie študent)

- vytvorí vo veľkej miere vzdelávací proces založený na kreatívnej tvorbe projektov samotných študentov a to tak, aby boli schopní v projektoch reflektovať aj medzipredmetové súvislosti

- nebude viesť študentov len k encyklopedickému memorovaniu látky ale bude používať také vzdelávacie metódy, ktoré umožnia zasiahnúť nielen pamäť študentov, ale v rámci jednotlivých predmetov oslovia študentov ako osobnosti, ako osobnosti cítiace a mysliace. (možno mi nebudete veriť, ale matematika, fyzika, chémia, biológia, programovanie, jazyky – o literatúre ani nehovoriac – sú úžasne zaujímavé oblasti, keď človek vie, čo si s nimi v živote počat')... Na toto všetko však netreba ani tak metódy ... ako **OSOBNOSTI – učiteľov**. V osobnostiach učiteľov je skryté všetko, ak majú možnosť pracovať a rozvíjať sa v správnom slobodnom systéme.

Gymnázium v Prievidzi, od nás študentov vyžadovalo len to prvé: že budeme **makat'**.

Také niečo ako „vlastný názor“ v tom čase neexistovalo, pretože bol len jeden názor takpovediac celorepublikový, celo – ost - blokový. Boli to roky 1984-1988 a fenomén s názvom „vlastný názor“ neexistoval. Fenomén s názvom „rozvoj osobnosti“ síce existoval, ale bola to taká zvláštna „komická“ situácia, že v školách nás „rozvíjali“ jedným smerom a doma (v niektorých rodinách) sa to korigovalo a „rozvíjalo“ sa zasa úplne opačným smerom – napr. v takých rodinách, kde sa večer počúval Hlas Ameriky, alebo Slobodná Európa a kde bolo večer počuť otca, ako nadáva, keď má zlý signál. Pamätám sa, že naše rádio v tých rokoch po večeroch stálo v tých najrozličnejších polohách, so všelijako povykrúcanou anténou, len aby bolo aspoň niečo počuť. Ak to nešlo s anténou, prilepil sa na rádio sám otec. Pamätám si to, spávala som hneď vedľa v izbe. Celkom ma to večer upokojovalo: ten šumivý ruch a veľmi pekný hlas jednej hlásateľky.

Takže 4 roky sme na gymnáziu makali – ja ako fredka. Je to pravda, je to tak. Je pravda, že na prijímačky na VŠ som (nielen) ja bola perfektne pripravená. Všetci, ktorí sme chceli ísť ďalej sme ich zvládli veľmi dobre.

V tejto chvíli sa mnohí možno pýtate, čo teda vlastne chcem. Dostala som sa na výšku, všetky školy som ukončila a podľa toho ako sa tu stále vychvaľujem s mojom prácou ma možno považovať za profesne úspešného človeka. Odpovedala by som, že áno, považujem sa za profesne úspešného človeka (druhým dychom, však, dodávam, že sa stále učím – aj na svojich chybách). Podarilo sa mi zvládnuť niekoľko naozaj veľmi náročných úloh a som na seba s **veľkou pokorou** aj hrdá, bolo to veľmi ťažké. Akurát neviem, do akej miery sa na tom všetkom podieľali moje minulé školy najmä v úmere k tým 16 rokom, čo som chodila do ZŠ,

gymnázia a VŠ. Či to bola práve ich stopa a práca, ktorá ma viedla k intenzívnej práci na sebe? Skôr si myslím, že to boli knihy. A k tým ma zasa viedla moja matka. (Mnohí si dobre pamätáme, aké „motivujúce“ vo vzťahu ku knihám bolo povinné čítanie – neviem, či to ešte teraz existuje. Vo WŠ sa to takto idiotsky nenazýva – tam sa jednoducho číta – knihy).

Samozrejme ďakujem škole za to, že viem písať, čítať a počítať.

Budem sa venovať viac gymnáziu.

Naozaj som makala ako fredka, učila som sa do noci, novú látku, opakovanie, matiku, fyziku, chémiu, biológiu.... Mala som to všetko v hlave, keď bolo treba – pri skúšaní, na písomke na prijímačky. Naučila som sa to, aby som to následne pustila z hlavy, napchala tam ďalšie encyklopedické vedomosti, ktoré som zasa pri najbližšej príležitosti prezentovala. Keď bolo po prezentácii, všetko som hodila za hlavu a zabudla. Nepamätám si takmer NIČ. a to už, samozrejme, bolo obdobie, kedy som sa neučila len naspamäť, ale kedy som už chcela veci a javy chápať).

Pamätám si, že napríklad biológia sa mi zdala ohromne zaujímavá – učili sme sa vývoj života od úplne najjednoduchších organizmov až po človeka, učili sme sa ako fungujú ako sa rozmnožujú, prijímajú potravu a pod. Bolo to úžasne zaujímavé a ja viem, ako veľmi som si to všetko chcela pamätať, že raz to napr. mojim deťom budem rozprávať, alebo len tak obyčajne budem vedieť, aký je život úžasne v tejto oblasti zaujímavý. Mali sme pani profesorku, ktorá nás naozaj encyklopedicky pripravila veľmi dobre, ale jej výklad bol tak nudný a suchý, že počúvať to efektívne týmto spôsobom tri či štyri roky je nemožné. Takže opäť, všetko sme vedeli a všetko sme úspešne zabudli.

Je tu jedno veľké ALE:

Predstave si, že všetko sme predsa len nezabudli. A bolo to práve pri tých učiteľoch, ktorí pochopili, že učia 16-17 ročné deti, pochopili, čo takýto človek potrebuje, čo ho osloví. Pochopili, že (aj) takýto človek nemá len pamäť, ale aj dušu, srdce – že je pred nimi osobnosť, so svojím celým životným, rodinným príbehom, a že dokonca, **keď sa im podarí v študentovi osloviť (aj) práve toto niečo iné (srdce, dušu, osobnosť), tak veľmi úspešne oslovia aj pamäť! ....Priatelia, toto je ten kľúč k zdravému školstvu**, k tomu, aby sme 16-17 rokov základnej a strednej školy t.j. 25 600 – 27 200 (vyučovacích) hodín z nášho života trávili v škole zmysluplne a hodnotne, nie tak, že po rokoch sa Vám pri spomienke na školu vybaví NIČ, prípadne len spolužiaci. Pripomínam len, že, samozrejme mi je jasné, že isté veci sa dajú naučiť len spamäti ale podstata tohto textu spočíva inde. (to je info pre niektorých diskutérov)

Týždeň s bodkou veľmi varuje pred takými učebnými smermi ako je napr. waldorf a upozorňuje rodičov, aby sa nedali zlákať rečami o učení, ktoré oslovuje aj srdce, vôľu a pod. Sem tam sa mu potom stane, že musí následne uverejniť 4 strany textu, aby svoje „múdrosť“ aspoň ako tak objektívne korigoval. V tomto ja s .Týždňom, samozrejme, vôbec nesúhlasím, i keď si ho takmer pravidelne kupujem, teda, pokiaľ ma pani Čobejová svojimi úvahami o (waldorfskej) škole zasa nejako nevytočí a vtedy na protest kupujem len Žurnál. Ale pravdivo musím povedať, že prácu ľudí, ktorí robia týždeň s bodkou si dosť vážim.

Mimochodom - aj cirkevné školy, predpokladám, sa snažia svojou výchovou, aj v rámci učebného procesu osloviť srdce a dušu dieťaťa, „získať si ho“. Prečo .Týždeň nevaruje pred

používaním slov ako je „srdce, duša, vôľa“ v prípade cirkevných škôl? Veľmi dobre vieme, aj z našej slovenskej reality, že aj kresťanské náboženstvo môže byť vyučované a šírené neurotizujúcim spôsobom, a že aj mnohí katolíci nie sú vnútorne slobodné osobnosti, ale veľkou mierou osobnosti neurotizované, aj (sektárskou) neslobodou, ktorú (aj) v katolíckej cirkvi možno nájsť. Tak prečo sa poukazuje len na waldorf?

Od inteligentného novinára by som skôr čakala otázku: „Tak poďme teda hľadať to, čo je na waldorfe na jednej strane také prítlačlivé a pre dieťa prospešné a na druhej strane čo je, teda, a ako sa prejavuje to „nebezpečné“?“. Ved', priatelia, netvárame sa zasa tak, že žiadne výstupy z Waldorfu nie sú. Sú a mnohé veľmi pozitívne. Tak, kde je ten pes zakopaný? Žeby toho bol schopný len pán Sudor?

(pozn. reakcie na vyjadrenia združenia Syzifos – nájdete aj na webe školy a na českých weboch)

V mojom školskom živote som zažila dvoch učiteľov, ktorí dokázali učiť tak, ako som uviedla, že si myslím, že je správne a zdravé – čiže oslovili, srdce, dušu, osobnosť študenta/žiaka, pričom týmto spôsobom pomohli žiakovi uložiť učivo aj do pamäti.

Pani profesorka Králiková – učila našu triedu na gymnáziu ruštinu. Musím povedať, že ruský jazyk ako predmet ma nikdy mimoriadne neoslovoval - jednoducho povinná jazda. A musím povedať aj to, že mentalita ruského človeka po roku 1917 mi nebola práve blízka. Mám s ňou problém aj dnes, najmä keď vidím, že takého Chodorkovského šupnú ešte aj v roku 2008 na Sibír. Neviem, možno tomu správne nerozumiem, možno je to pre nich úplne prirodzené väzenské prostredie ako pre nás Leopoldov.

Nikdy nezabudnem, ako nám táto pani profesorka v 3. ročníku na gymnáziu hovorila o ruskej literatúre. Absolútna nádhera. Dodnes to viem silno precítiť. Vždy, keď sme začínali nové dielo napr. Vojnu a Mier, alebo Annu Kareninu a iné, nádherne nám (16-17 ročným ľuďom) rozprávala príbeh diela, spôsobom, ktorý sme boli schopní pochopiť a dokonca aj prežiť. Hovorila o diele samotnom, o tom ako o ňom natočili filmy napríklad sovietski filmári ale aj američania, aké boli medzi filmovými dielami rozdiely, ako boli obe diela iné, ale pritom obe veľkolepo spracované. Hovorila o detailoch. Hovorila nám aj diela z vtedajšej „súčasnosti“ – filmové spracovanie príbehu zatopenej dediny kôli stavbe budúcej priehrady, o tom, ako to prežívali starí ľudia, ako to celé skončilo..... Hovorila nám o Tolstom, o ruskej dedine, o Gogoľových Mŕtvych dušiach..... a ja, 16 ročná študentka, som si zrazu v nedeľu doobeda začala púšťať ruské filmy, začala som čítať ruských autorov a vnímať ich. Do teraz je to všetko vo mne. V srdci, v duši aj v pamäti. Bolo to niečo úžasné, počúvať túto ženu. Viete si predstaviť, aké úžasné by bolo bývalo vyučovanie s takýmto človekom, keby bola mala ona ako učiteľka možnosť tvorivej slobody a mohla by nám hovoriť a koncipovať vyučovanie tak, ako ona chcela? Koľko by taký učiteľ ešte vedel dať svojim študentom, keby nebol mal predpísané „revolučné témy“ a iné nezmysly a mohol byť tvorivo slobodný.

Preto tých 16-17 rokov je často tak premárnený čas, aj keď sme my, úspešní absolventi, profesne úspešní a neviem akí. Aj tak to vnímam ako do veľkej miery premárnenú šancu. Viete si predstaviť, čo všetko by si učiteľ – študent mohli vzájomne dať (i po vedomostnej stránke samozrejme), keby bola tvorivá sloboda? Podľa mňa si to ani nedokážeme predstaviť, naša generácia ani tie pred nami to nepoznali. Poznali sme len zopár jednotlivcov. Dnes už tvorivú slobodu máme, máme priestor, ale máme aj osobnosti? Alebo na nich ešte len čakáme. Snáď sa dočkáme, len, aby nám zas neurobil „škrt cez rozpočet“ náš sociálny štát, ak by bol veľmi červený.

Druhým takýmto skvelým učiteľom bol **pán profesor Libor Micka**, ktorý ma však nikdy neučil v škole. Na gymnáziu som objavila nemčinu. Toto bol jediný predmet, ktorý ma naozaj ako celok vždy bavil. Konečne som sa aj ja po toľkých rokoch v ZŠ v niečom našla. Nemčina preto, lebo som mala veľmi silnú motiváciu od môjho otca a starého otca. Pamätám si, ako mi nemčina ako jazyk učarovala. Veľmi sa mi páčila, zdala sa mi ohromne elegantná, jasná, logická. Nechápala som, čo všetci vidia na tej šušlavej angličtine. Nemčina bola pre mňa proste úžasná. Začala som sa ju učiť (na dnešné pomery) neskoro až v 14 rokoch. Pre súčasného rodiča, ktorý začína (podľa mňa úplne nezmyselne a neefektívne *) s výukou cudzieho jazyka už v škôlke, by som bola úplne strateným prípadom. Avšak opak je pravdou. Ak chceme dosiahnuť úspechy v učení, nie ja často až tak rozhodujúci čas, ale pripravenosť osobnosti, jej záujem a motivácia. Potom, tí, ktorí akože začínajú neskoro (ja som podľa súčasných merítok meškala dobrých 8 rokov) robia pokroky míľovými krokmi a často predbehnú aj tých, ktorí sa s predmetom mordujú od mala, častokrát pod vplyvom rodičov a nie z vlastného rozhodnutia a majú toho už plné zuby. Tí, ktorí poznajú moju nemčinu, vedia o čom hovorím. Ak sa Vám zdá, že sa príliš chválím, nedajte sa miasť. Za tým všetkým je kopa mojej vlastnej práce a driny a môj záujem o to ísť ďalej. Angličtinu som sa začala učiť **AŽ** v 24! rokoch, väčšinou sama. Bez angličtiny by som v mojej súčasnej práci nemohla fungovať – toľko k jej úrovni.

Často sa v takýchto súvislostiach píše a hovorí o hokeji. O tom, že naši najlepší hráči, nehrali tréningovo od mala malička, ale hrali tak, že ich to sakra bavilo a mali z hry najmä radosť. Potom prichádzajú aj výkony. Nie naopak.

Takže, mňa konečne zaujala v škole nemčina. Moja matka si to všimla a spýtala sa ma (už v prvom ročníku na gymnáziu), či sa nechcem učiť aj viac napríklad aj u pána profesora, ktorý kedysi učil nemčinu môjho otca. Hneď som súhlasila. Začala som, teda, každú sobotu chodiť do Bojníc k pánovi profesorovi. Už bol na dôchodku, navyše bol invalid a tak väčšinu času trávil doma. Každú sobotu, celé 4 gymnaziálne roky, som ráno o 8.00 hod. vstávala, chodila do Bojníc, kde som si musela pešo vyšlapať slušný kopec, aby som mohla mať 2 hodiny nemčiny. Doteraz sa mi ráno ťažko vstáva, ale chodila som tam veľmi rada. Boli to úžasne zaujímavé hodiny nemčiny, i keď výhľadovo som v tom čase mala možnosti využitia akurát tak v DDR, ale to ma vtedy vôbec nezaujímalo. Nemčina sa mi jednoducho páčila, bola nádherná a pán profesor Micka a jeho žena Olga boli skvelí ľudia. Častokrát mi vysvetľoval, čo ako v nemčine vzniklo, aké má čo dôvody, prečo je to tak a tak, niečo na čo v škole nebol čas a bolo to hrozne zaujímavé. Dával mi aj rôzne kontrolné otázky a ja som bola veľmi šťastná, keď mi to šlo a on ma pochválil. Pán profesor pochádzal z Čiech, na Slovensko sa priženil. Keď som sa pomýlila, alebo povedala nejakú hlúposť, vždy len prevrátil oči a krásne mi povedal „No, Zuzá! Co je toto?!“ Popri nemčine sme preberali (niekedy aj veľmi potichu) napríklad aj 68-my rok, hovorili sme o vojne, ako bolo po vojne, aká bola DDR.... proste samé skvelé veci. Pán profesor bol výborný človek a ja musím povedať, že som ho milovala takmer ako starého otca (starých otcov som si moc neužila). Je hlboko vrytý v mojom srdci a v mojej mysli. A zostala mi po ňom aj nemčina. Bol to nežný, jemný človek. Aj teraz, keď o ňom píšem, príde mi za ním smutno. Pán profesor už dávnejšie zomrel.

Takže, priatelia, takto ja vidím učiteľa. Učiteľa, ktorý dokáže zasiahnuť aj Vašu dušu, srde, myseľ a teda aj pamäť. Zasiahne Váš život. Aj pre to, aby mohli učitelia takto učiť, je potrebné v škole znížiť tempo. Načo je deťom taký prebytok vedomostí, ktoré aj tak vyhodí, zabudnú, nebudú ich potrebovať.

Na záver si dáme jednu cvičnú otázku: čítala som ju v SME asi rok dozadu v článku o základných školách: „Ako je to možné, že prváci prichádzajú do školy s nadšením, tešia sa na učivo, na poznávanie, na knihy, v očiach im horí túžba po učení .... a o 9 rokov vychádzajú zo školy frustrovaní, unavení, znudení a školu obchádzajúci žiaci?“

Takmer každý rodič prváka tú túžbu v očiach svojho dieťaťa videl a pozná. Waldorf na túto túžbu v očiach vie nadviazať a uchopiť ju tak, aby nepohasínala, ale aby ani zrak nekalila. Lebo, možno sa Vám to po toľkých rokoch strávených v našich školách nezdá, ale človeku je túžba po poznaní a učení veľmi vlastná a blízka, ba dokonca ho aj naplňa.

V súvislosti s týmto: vo WŠ sa Vám môže stať aj niečo takéto: z dôvodu kontroly u lekára som bola vyzdvihnúť syna zo školy asi tak 1-2 hodiny pred skončením vyučovania. Prišla som akurát uprostred vyučovacej hodiny (nemčina). Synček si zbalil veci a šli sme, ale celú cestu na mňa „hádzal“ oduťý ksicht, že prečo som ho prišla vziať tak skor, že on chcel byť na nemčine až do konca hodiny. (s tým oduťým ksichtom mi liezol na nervy, ale inak som mala sakra radosť!)

Pozn.* myslím si, že v **predškolskom veku** je jedinou efektívnou a zmysluplnou metódou učenia sa cudzieho jazyka učenie od rodiča, ak je rodina dvojjazyčná alebo aj nie, ale tam potom môže byť problém s prízvukom – alebo podobné spôsoby, kedy dieťa „nasáva“ jazyk v jemu prirodzenom prostredí.

Zuzana Roy, pondelok 4. augusta 2008 11:30